

Avtoriteta učitelja v očeh starša (prvi del)

■ **Anton Meden**, prof. dr., je oče petih otrok in predsednik *Zveze aktivov svetov staršev Slovenije*. Več kot deset let si prizadeva za povezovanje staršev in njihovo dejavno sodelovanje v šolskem sistemu. Je redni profesor na *Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani*.

Avtoriteta učiteljev je vedno aktualna tema. Tudi v reviji Vzgoja so različni avtorji v člankih večkrat omenjali vidik avtoritete. Posebej bogata je bila 85. številka z žariščno temo 'Biti učitelj'. Vse članke sem z zanimanjem prebral. Ob branju sem dobil vtis, da k liku dobrega učitelja spada tudi to, da si zna ustvariti avtoriteto. Kot oče petih otrok, ki so zdaj na različnih stopnjah šolanja (od doktorskega ter magistrskega študija, srednje in osnovne šole), sem srečal veliko učiteljev in o njihovi avtoriteti veliko razmišljal. Zato me ta tema zelo nagovarja, zdi pa se mi zelo pomembna tudi v širšem kontekstu uspešnosti učiteljev ter odnosov med učitelji in starši.

Osebna avtoriteta in avtoriteta zaradi položaja

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) preberemo, da je avtoriteta »ugled ali vpliv, ki izhaja iz vodilnega položaja, moči, znanja«. Zato bi na začetku rad razmejil med dvema pomenoma te besede, ki sta sicer povezana in vplivata drug na drugega, predstavljata pa dve različni stvari. Že iz definicije v SSKJ je videti, da gre po eni strani za ugled ali vpliv, ki sledi iz položaja, ki ga zaseda posameznik (v družbi, organizaciji, skupini ...), po drugi strani pa za ugled ali vpliv, ki je povezan s posameznikovimi osebnimi lastnostmi (v SSKJ je navedeno znanje, je pa gotovo mogoče razmišljati tudi o drugih lastnostih, s katerimi si nekdo lahko pridobi ugled in vpliv). V tem prispevku se bom posvetil predvsem osebni avtoriteti učitelja. Najprej pa nekaj misli o povezanosti obeh vrst avtoritete: *avtoritete zaradi položaja* (v tem primeru ugleda učiteljskega poklica) in *osebne avtoritete* (v tem primeru ugleda in vpliva učitelja predvsem v odnosu do učencev in staršev).

Tu in tam slišim od kakega učitelja ali ravnatelja nekoliko nostalgичno izjavo, kako je v današnjem času avtoriteta učiteljev degradirana in kako je bilo pred sto leti na vasi jasno, da so tam prisotne tri avtoritete: župnik, župan in učitelj (ne nujno v tem vrstnem redu). Očitno je v tej izjavi avtoriteta mišljena v smislu ugleda in vpliva, ki sta nosilec teh poklicev oziroma družbenih vlog pripadala po položaju (poklicu). Zagotovo je visok ugled poklica povezan z (boljšo) mo-

žnostjo vzpostavljanja osebne avtoritete, ki pa jo je moral tudi takrat posameznik zgraditi sam, tako kot jo mora danes. Če se omejim na učitelje in dve skrajnosti – iz virov in pričevanj vemo, da so avtoriteto, ki jim jo je zagotavljal položaj, nekateri učitelji osebno 'razvijali' predvsem z ustrahovanjem in si pridobili vpliv na učence (in starše), ker so se jih ti bali, drugi pa so stavili na pozitivne osebne lastnosti (znanje, doslednost, poštenje, človečnost ...) in nadgradili avtoriteto ter si zagotovili vpliv, ker so jih učenci (in starši) spoštovali.

Verjamem, da je med današnjimi učitelji zelo malo takih, ki bi si želeli avtoriteto, temelječo na strahu, in da je po drugi strani veliko takih, ki so vzpostavili avtoriteto, temelječo na spoštovanju. Res je, da jo je težje zgraditi, je pa trdnejša. Prav tako je res, da danes poklica osnovnošolskega učitelja ne najdemo več med prvimi tremi glede na družbeni ugled (Magister, 2019). Poleg zdravnika in odvetnika je danes tam univerzitetni učitelj, osnovnošolski pa se je pomaknil na sredino lestvice v družbo gasilcev, igralcev, računovodij in novinarjev. Res je tudi, da je današnja družba precej manj naklonjena priznavanju avtoritete po položaju, kot je bila družba pred stoletjem. Danes je povsem običajno, da so avtoritete podvržene dvomu in preverjanju. Ne samo učitelji, tudi župniki in župani, če se omejim na zgoraj omenjeno trojico, pa tudi zdravniki, ki zdaj opravljajo najuglednejši poklic (Magister, 2019), danes nimajo vnaprej zagotovljenega ugleda in vpliva. Zato je izziv grajenja osebne avtoritete,

Foto: Peter Prebil

temelječe na spoštovanju, danes toliko večji. Kot dokazujejo številni odlični učitelji, pa ni prevelik in ga je mogoče ter za kakovostno opravljanje poklica tudi potrebno doseči.

Vpliv staršev na avtoriteto učitelja

Iz lastnih izkušenj in izkušenj drugih staršev je mogoče izoblikovati precej jasno spoznanje, da učitelj, ki pri učencih nima avtoritete, te učence težko kaj nauči, ker »ga ne jemljejo resno«. Ne pri njegovih zahtevah, da se umirijo in spremljajo pouk, ne pri podajanju snovi, ne pri opravljanju domačih nalog ... Zato je za uspešno in kakovostno izvajanje pouka vzpostavitev avtoritete učitelja pri učencih nujna. Ker smo starši za kakovosten pouk seveda zainteresirani, bi morali razmišljati tudi o podpori učiteljeve avtoritete. Številni starši to vemo in se po svojih močeh trudimo za to, je pa tu in tam slišati, da prav starši na različne načine rušimo avtoriteto učiteljev.

Iz lastnih izkušenj lahko ugotovim, da imamo starši res precejšen vpliv na to, kako bo otrok dojemal učitelja; v to dojetje spada tudi sprejemanje avtoritete. Nemalokrat se to dojetje začne graditi, še preden otrok (ali starš) sploh vidi učitelja. Posebej pri mlajših učencih (predvsem pri prvošolcih) je priprava na srečanje z naslednjim oziroma prvim učiteljem pomembna in naj bo pozitivna. Starši naj bi otroku na njemu razumljiv način predstavili vlogo učitelja in pokazali, da to vlogo tudi sami cenimo in upoštevamo. Taka »priprava terena« je pomembna. Dobro je, če se starši med seboj in starši z učitelji o tem pogovarjamo in prenašamo izkušnjo na mlajše starše, ki se v taki vlogi prvič srečujejo s šolo.

Ko se učitelj znajde v razredu z otroki, pa je seveda on na potezi. Pri učencih si mora avtoriteto zgraditi sam. Ne glede na to, koliko in kako je bil 'teren pripravljen', je vzpostavitev odnosa in izgradnja osebne avtoritete naloga učitelja.

Ko učitelj vzpostavi avtoriteto, smo jo starši dolžni podpirati. To je tudi v interesu naših otrok, saj je pogoj za učinkovit pouk. Podpiranje učiteljeve avtoritete pomeni predvsem to, da o njem govorimo spoštljivo. Otrokom povemo in pokažemo (pozoren velja biti tudi na nebesedno izražanje), da učiteljevo avtoriteto tudi sami priznavamo, pohvalimo lahko tudi kako osebno lastnost, ki smo jo opazili pri njem. Pomembno je, da smo pozorni ter ne kritiziramo učitelja in njegovega dela pred otroki, da ne nasedamo in ne širimo 'urbanih legend' o tem, kaj je ta in ta učitelj (slabega) naredil, in da se s svoje strani potrudimo, da imamo z učitelji svojih otrok spoštljiv in sodelovalen odnos. Če to uspe, se lahko tudi o stvareh, ki nas (z)motijo, pogovorimo neposredno z učiteljem. Na ta način se po mojih izkušnjah problemi najhitreje in najbolj učinkovito razrešijo.

Reševanje nesoglasij

Pomembno je, da se primerno odzovemo takrat, ko med učiteljem in našim otrokom pride do nesporazuma oziroma ko se otrok doma pritoži nad učiteljevim ravnanjem. Številne izkušnje (ne samo moje) pričajo, da je v takem primeru zelo dobro, da ne »udarimo na prvo žogo«, pa čeprav smo starši (predvsem matere) po svoji naravni vlogi nagnjeni k temu, da zaščitimo otroka. Seveda mu zaupamo in verjamemo, da je to, kar je povedal (in meče slabo luč na učiteljevo ravnanje), res. Je pa tudi res, da je otrok to doži-

Foto: Matej Hozjan

vel s svoje perspektive. Najbolje je, da poskušamo otroka čim bolj objektivno izprašati o podrobnostih dogodka, potem pa, kolikor se da, odmislimo »čustveni naboj« in brez odlašanja v osebnem pogovoru vprašamo še učitelja, kako je dogodek videl in doživel on. Največkrat se potem, ko slišimo odgovore učitelja, dogodek staršem pokaže v povsem drugačni luči. Pa ne da bi otrok zavestno lagal ali zavajal (čeprav se tudi to zgodi), le njegova perspektiva doživljanja je (predvsem pri mlajših) tako drugačna, da pogovor z odraslo osebo (učitelj je običajno edina odrasla oseba v učilnici) precej pomaga pri ugotavljanju objektivnih dejstev.

Tudi če je učitelj naredil napako in se od njega pričakuje, da jo ustrezno popravi (o tem več v nadaljevanju), je pomembno, da starši to otroku predstavimo tako, da učitelj ohrani avtoriteto.

To je potrebno tudi takrat, ko iz takih ali drugačnih razlogov starš in učitelj sama ne zmoreta najti skupnega jezika in rešiti težave. Take situacije so navadno težke in čustveno obremenjujoče za vse vpletene, zagotovo pa ne pomagata valjenje krivde na drugega in iskanje »svojega prav«. Čeprav je težko, je vendarle smiselno pričakovati, da bosta odrasla člena znamenitega trikotnika »učenec, učitelj, starš« prav v takih okoliščinah znala z zgledom pokazati, kako se »odraslo« rešuje nesporazume. Učitelj in starš sta tudi v takih situacijah dolžna spoštovati integriteto (avtoriteto) drug drugega in s pomočjo tretjih oseb (svetovalne službe, ravnatelja ...) poiskati rešitev, ki bo najboljša za otroka.

Ob razmišljanju, kako ravnati v takih situacijah, mi je večkrat pomagala misel nekdanjega sodelavca: »Ko bo tole minilo, boste morali spet delati skupaj.« Za večino nesoglasij v šoli to velja – ko se konflikt tako ali drugače razreši, je treba še naprej sodelovati. To je veliko lažje, če v času konflikta izbiramo svoje besede in ravnanje, tako da ohranimo lastno dostojanstvo in dostojanstvo vpletenih. ◀

Vir

- Magister, Katja (2019): *Analiza percepcije poklicnega ugleda v Sloveniji*. Magistrsko delo. Ljubljana: UL, Ekonomska fakulteta. Dostopno na spletni strani: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/magister3571-B.pdf>.